

Actieve werkvormen
Technisch lezen
en Begrijpend lezen

Groep 3 t/m 5

actief leren lezen[®]

K L U I T M A N EDUCATIEF

Actieve werkvormen Actief Leren Lezen

In dit document vind je verschillende actieve werkvormen die je kunt gebruiken in de klas. Deze werkvormen kun je gebruiken om variatie aan te brengen in je leeslessen. Bij het leren lezen is het echter belangrijk dat de nadruk ligt op het lezen zelf. Zorg er daarom voor dat je de actieve werkvormen functioneel inzet. Gebruik de actieve werkvormen naar eigen inzicht om bepaalde letters of leesmoeilijkheden te automatiseren of om de woordrijen of teksten spelenderwijs aan te bieden.

Alle werkvormen voor technisch en begrijpend lezen zijn in principe geschikt voor groep 3, groep 4 en groep 5. Daarnaast vind je op pagina 12-14 een aantal voorbeelden van circuits die je kunt inzetten in de klas: een lettercircuit voor begin groep 3, een leescircuit voor midden/eind groep 3 en een leescircuit voor groep 4 en 5.

Bij elke werkvorm staat een icoontje dat aangeeft voor hoeveel leerlingen de opdracht het meest geschikt is. Je kunt de werkvormen naar eigen inzicht aanpassen om deze aan te laten sluiten bij een kleinere of grotere groep. Sommige werkvormen kunnen met aanpassingen ook individueel gedaan worden.

Deze opdracht kun je het best doen in tweetallen.

Deze opdracht kun je het best doen in tweetallen of in een klein groepje.

Deze opdracht kun je het best doen met de hele klas.

WEBSITE

Word je enthousiast van de werkvormen in dit bestand? Kijk dan ook eens op onze website of vraag een zichtzending aan.

Technisch lezen

Coöperatieve werkvormen om te oefenen met letters, woorden, zinnen en teksten. Alle werkvormen zijn geschikt voor groep 3, 4 en 5, tenzij anders aangegeven. Ben je op zoek naar meer werkvormen om te oefenen met letters (begin groep 3)? Zie dan het voorbeeldcircuit letters oefenen op pagina 12 van dit document.

Werkvormen waarbij je alleen het lesboek nodig hebt

Ik lees, jij wijst

De leerlingen lezen in tweetallen de letters, de woorden of de tekst. De één leest, de ander wijst mee.

Zoek en wijs aan

Een leerling kiest uit de woordrij of tekst een woord en zegt dit hardop. De andere leerling zoekt het woord en wijst het aan.

Stap stap stap

Twee leerlingen lezen tegelijk de woorden van een woordrij en zetten tussen elk woord een stap. Het is de bedoeling dat ze hun voet van de grond halen bij de start van elk woord, en dat het woord gelezen is voordat de voet weer wordt neergezet. Je kunt deze oefening ook doen met een verhaal of andere tekst.

Beeld een woord uit – ideaal voor de woordrijen

Twee leerlingen lezen om en om alle woorden van een woordrij. De ene leerling kiest een woord dat hij/zij kan uitbeelden. De andere leerling raadt wat er is uitgebeeld.

Je mag niet lachen!

De leerlingen lezen samen tegelijk met hun gewone stem, dan om de beurt een woordrij of een stukje van de tekst met een gekke stem. Krijg je de ander aan het lachen? Dan heb je een punt.

Rap-lezen

In plaats van normaal lezen worden de woorden een rap. De leerlingen kunnen dit een paar keer oefenen en aan het einde van de les de rap laten horen (als ze dat willen).

Oeps, vergeten! – ideaal voor de woordrijen

De ene leerling leest een hele woordrij en bedenkt van tevoren welk van de woorden hij of zij expres gaat vergeten te lezen. De andere leerling leest en luistert goed mee, onthoudt het vergeten woord en mag aan het einde van de woordrij vertellen welke woord er is 'vergeten'.

Bewegend lezen

De leerlingen lezen tegelijk de woorden of de tekst terwijl ze een beweging uitvoeren, bijvoorbeeld 'terwijl je langzaam loopt', 'terwijl je springt', 'terwijl je huppelt' et cetera. Dit kan ook aan de tafels, dan kun je bijvoorbeeld 'terwijl je met je rechtersvoet wiebelt' of 'met één arm in de lucht' zeggen.

Werkvormen waarbij je letterkaartjes of woordkaartjes nodig hebt

Welke letters passen erbij? – alleen geschikt voor groep 3

Leg kaartjes met een lange klank of tweetekenklank en kaartjes met letters en clusters klaar. De leerlingen proberen de letters/clusters voor of achter de lange klank/tweetekenklank te plaatsen zodat het een kloppend woord wordt.

3, 2, 1...

Alle leerlingen hebben een stapeltje met dezelfde letters of woorden, maar in andere volgorde. De kaartjes liggen op de kop. De leerlingen tellen af ('3, 2, 1...'), draaien allemaal tegelijk het bovenste kaartje van hun stapel om en benoemen wat erop staat. Hoor je twee (of meer) keer dezelfde letter of hetzelfde woord? Dan mogen deze kaartjes op de aflegstapel.

Lettermemory of Woordmemory

Maak een memory van de doelletters en/of woorden en laat de leerlingen het spel spelen. Telkens als een leerling een kaartje omdraait, leest hij/zij voor wat erop staat.

Lettermeppen of Woordmeppen

Eén leerling heeft een stapeltje met letters of woorden. Dezelfde letters of woorden liggen verspreid op tafel of op de grond. De leerling met het stapeltje benoemt de letter of het woord van het bovenste kaartje, de ander slaat met een vliegenmepper op het juiste kaartje op tafel.

Letterdief of Woorddief

Leg een aantal letters of woorden op de grond of op de tafel. Laat de leerlingen de letters of woorden benoemen en vervolgens hun ogen dichtdoen. Haal een van de kaartjes weg. Wie weet welke letter of welk woord ontbreekt?

Ren naar...

De leerlingen staan allemaal aan één kant van het lokaal of het plein. Verschillende letterkaartjes of woordkaartjes zijn verspreid over de ruimte (meerdere van hetzelfde kaartje). Roep een letter of een woord waar alle leerlingen naartoe moeten gaan. Let op dat de nadruk blijft liggen op het lezen en niet op het snel rennen.

Parcours lezen

Zet twee of drie simpele parcours uit in het lokaal, in de gymzaal of op het plein en verdeel de leerlingen in verschillende niveaugroepjes. Aan het begin van het parcours pakt de leerling een kaartje met daarop een letter, woord of woordrij (afhankelijk van het niveau). De leerling loopt het parcours en leest ondertussen rustig wat er op het kaartje staat. Eenmaal aan de andere kant leest de leerling het kaartje voor aan de leerkracht/een andere leerling die controleert of het goed gelezen is. Als het goed gelezen is, wordt het kaartje doorgegeven aan de volgende leerling.

Woordrij-estafette – ideaal voor de woordrijen

De leerlingen staan in teams op het plein of in de gymzaal. Aan de overkant liggen kaartjes met losse woorden van de woordrij. Eén leerling rent naar de overkant, leest een woordkaartje en rent met het kaartje terug naar de rest van het team. Daar streept hij of zij het gelezen woord af. Daarna mag de volgende leerling rennen, een ander woord lezen en daarna afstrepen.

Wandel en wissel

Alle leerlingen hebben een kaartje vast (met letters, woorden, woordrijtjes of korte teksten). De leerlingen lopen rond terwijl er muziek aanstaat. Als de muziek stopt, geeft elke leerling zijn/haar klasgenoot die het dichtstbij staat een high five en leest voor wat er op zijn/haar kaartje staat. De andere leerling doet dat ook. Daarna wisselen de leerlingen van kaartje. De muziek gaat weer aan en het spel gaat verder.

Loop en lees

Hang letters, woorden, stukjes van woordrijen of teksten verspreid door de gang, op het schoolplein, in de gymzaal of in het lokaal met een kleur, letter of getal erbij. Laat de leerlingen rondwandelen en alle tekstjes vinden en lezen, waarbij ze op een aftekenformulier bijhouden of ze alles hebben gehad.

Werkvormen waarbij je dobbelstenen nodig hebt

Dobbelsteenlezen

Elk duo heeft een dobbelsteen en een blad met letters, woorden, woordrijtjes of tekstjes. Bij elk stukje staan de getallen 1 t/m 6 geschreven of staan er dobbelstenen bij getekend die het aantal ogen van 1 t/m 6 laten zien. De leerlingen gooien om en om met een dobbelsteen. Het stukje waarbij het getal staat waarop de dobbelsteen uitkomt, wordt voorgelezen.

De Grote Dobbelsteen

Stop letters, woorden, woordrijtjes of korte teksten in een grote dobbelsteen met insteekhoesjes. De leerlingen dobbelen om en om en lezen voor aan de ander(en) waar de dobbelsteen op uitkomt.

Beweeglezen

De leerlingen gooien om de beurt met de dobbelsteen. Het getal waarop de dobbelsteen uitkomt, bepaalt op welke manier een woord, woordrij of tekst gelezen moet worden. Zie hiervoor de volgende pagina.

Emotielezen

De leerlingen gooien in tweetallen om de beurt met de dobbelsteen. Het getal waarop de dobbelsteen uitkomt, bepaalt hoe een tekst gelezen moet worden. Zie hiervoor pagina 8.

Dobbel en tel – geschikt voor woordrijen

De leerlingen gooien om en om met een dobbelsteen en lezen het gegooide aantal woorden in de woordrij. De andere leerlingen tellen en wijzen mee.

Beweeglezen

	<p>lees liggend</p>	
	<p>lees hurkend</p>	
	<p>lees staand op één been</p>	
	<p>lees springend</p>	
	<p>lees joggend</p>	
	<p>kies zelf</p>	

Emotielezen

	<p>lees verdrietig</p>	
	<p>lees blij</p>	
	<p>lees boos</p>	
	<p>lees met zachte stem</p>	
	<p>lees saai</p>	
	<p>kies zelf</p>	

Werkvormen waarbij je overige materialen nodig hebt

Raad het woord – ideaal voor de woordrijen

Benodigheden: wisbordje

Twee leerlingen lezen om en om alle woorden van een woordrij. De ene leerling tekent op een wisbordje een van de gelezen woorden. De andere leerling raadt wat er is getekend.

Lees elkaar voor

Benodigheden: prentenboek of leesboek

Laat de leerlingen een verhaal of gedichtje voorbereiden en vervolgens voorlezen aan een andere leerling, leerlingen uit een andere groep, de directrice, de ib'er enzovoorts.

Het Rad van fortuin

Benodigheden: een Rad van fortuin-spel (te koop bij verschillende winkels en online)

- Plak verschillende letters, tweetekensklanken, clusters of woorden op het rad. De leerlingen draaien om en om aan het rad en lezen de letter waarop het rad uitkomt.
- Plak verschillende letters (of plaatjes begin groep 3) op het rad. Kopieer een blad met letters, woorden, woordrijtjes of korte teksten en zet er verschillende letters of plaatjes boven. De leerling leest het stukje tekst voor waar het rad op uitkomt.

Tring!

Benodigheden: tafelbel

Elk groepje zit klaar met het lesboek. Midden in het groepje leerlingen staat een bel. Een van de leerlingen leest de tekst voor. Wanneer de doelletter of doelklank gelezen wordt, slaan de andere leerlingen zo snel mogelijk op de bel.

Boem!

Benodigheden: (ijs)stokjes en een beker

Schrijf verschillende doelletters of woorden op de stokjes en zet ze in een beker. Doe er een paar stokjes bij waarop 'boem!' geschreven staat. De leerlingen pakken om de beurt een stokje uit de beker en benoemen de letter of het woord dat erop staat. Als het goed benoemd is, mag de leerling het stokje houden. Wanneer een leerling een stokje pakt waarop 'boem!' staat, moeten alle stokjes terug in de beker.

Letterspringen of Woordspringen

Benodigheden: stoepkrijt

Maak met stoepkrijt meerdere speelveldjes van verschillende letters of woorden op het plein. Verdeel de leerlingen in tweetallen of kleine groepjes. Elk groepje komt bij een speelveldje staan. De ene leerling noemt een letter of woord van het speelveld waar de ander op mag springen. Na een paar letters of woorden wisselt de beurt.

Bingo

Benodigheden: zelfgemaakte bingokaarten

Schrijf een paar doelletters of woorden die bij een leesmoeilijkheid horen op een blad, om zo een bingokaart te maken. Zorg voor verschillende bingokaarten. Benoem vervolgens letters of woorden die op de kaarten staan totdat iemand bingo heeft.

Begrijpend lezen

Coöperatieve werkvormen om te oefenen met begrijpend lezen. Alle werkvormen zijn geschikt voor groep 3, 4 en 5, tenzij anders aangegeven. Afhankelijk van de werkvorm kun je hiervoor een tekst uit het lesboek of een leesboek gebruiken.

Lees elkaar voor

Laat de leerlingen een verhaal of gedicht voorbereiden en vervolgens voorlezen aan een andere leerling, leerlingen uit een andere groep, de directrice, de ib'er enzovoorts.

Speel het verhaal uit

Eén leerling leest het verhaal voor, de ander of de anderen spelen het uit. Hierbij kunnen ze eventueel verkleedkleren gebruiken. Als het verhaal af is, wisselen de leerlingen.

Toneellezen

Verdeel de rollen van de tekst onder de leerlingen en laat ze deze voorbereiden. Na het voorbereiden kan de tekst aan elkaar gepresenteerd worden.

Poppenkast

Laat de leerlingen de personages uit het verhaal tekenen op dik papier met een stokje erachter. Ze kunnen het verhaal lezen en tegelijkertijd uitspelen met de zelfgemaakte 'poppenkastpoppen'.

Red de tekst!

Kopieer een tekst uit het lesboek en knip deze per zin of meerdere zinnen uit. Plak de strookjes door elkaar op een ander blad en kopieer dat voor de leerlingen. De leerlingen knippen de zinnen uit en plakken ze weer op de goede volgorde op een nieuw blad, zodat de tekst weer klopt.

Zoek het op! – ideaal voor groep 5 of sterke lezers

Laat de leerlingen meer informatie opzoeken over het onderwerp van de tekst, bijvoorbeeld in andere boeken of online. Eventueel kunnen ze hierover een kort werkstuk maken of een minispreekbeurt geven.

Waar of niet waar? – ideaal voor groep 4 en 5

Leg de leerlingen na het lezen van de tekst een of meerdere stellingen voor waarbij de antwoorden in de tekst te vinden zijn. Tip: je kunt dit ook in de vorm van een quiz doen. Verdeel de leerlingen in groepjes en laat ze de punten bijhouden.

Voorbeelden circuitvormen

Lettercircuit (begin groep 3)

Algemene instructie

- Leg de cijfers 1 t/m 6 duidelijk neer op 6 plekken in de klas, zodat er een circuit ontstaat.
- Vertel de leerlingen dat ze langs alle activiteiten komen en zeg bij welk nummer de leerlingen gaan starten. Leg uit dat als je bij 6 bent, je daarna doorgaat naar spel 1.
- Duur van het circuit: 60 minuten – ongeveer 8 minuten per activiteit (48 minuten), 6 minuten om het circuit op te starten en 6 minuten om het circuit na te bespreken.

Onderdelen circuit

Onderstaande onderdelen zijn voorbeelden. Je kunt zelf ook andere onderdelen toevoegen, afhankelijk van jouw groep. Kies uit de werkvormen op pagina 2-10 van dit document, of voeg eigen werkvormen toe. Let hierbij op dat de werkvormen functioneel zijn.

1. **Tijdschrift-speurtocht:** leg een A3-vel en een stapel tijdschriften klaar. Laat de leerlingen een bepaalde letter zoeken in een tijdschrift. Ze knippen deze letter vervolgens uit en plakken hem op het vel.
Sterke lezers worden uitgedaagd om woorden te maken met een bepaalde letter.
2. **Teken de woorden:** leg een A3-vel en wat kleurpotloden klaar. De leerlingen bedenken dingen die met een bepaalde letter beginnen en tekenen die.
Voor sterke lezers leg je woordkaartjes met woorden met de bepaalde letter klaar. Ze kiezen een kaartje uit en tekenen wat daarop staan.
3. **Word de letter:** één leerling staat op een kruk en stuurt de andere leerlingen om samen met hun lijven een bepaalde letter te vormen. Ze moeten goed naar de aanwijzingen luisteren. Lukt het om samen te veranderen in de letter?
4. **Sensomotorische oefening:** bijvoorbeeld een letter kleien, in scheerschuim schrijven, op een krasvel maken of een letter bouwen.
Sterke lezers worden uitgedaagd om in plaats van een letter een woord te maken.
5. **Raad mijn letter:** één leerling krijgt een letter op de rug of op de hoofdband en gaat raden welke letter erop staat. 'Zit mijn letter in het woord ...?' De andere leerlingen mogen alleen met ja of nee antwoorden.
6. **3, 2, 1...:** alle leerlingen hebben een stapeltje met dezelfde letters, maar in andere volgorde. De kaartjes liggen op de kop. De leerlingen draaien allemaal tegelijk het bovenste kaartje van hun stapel om en benoemen de letter. Hoor je twee (of meer) keer dezelfde letter? Dan mogen deze kaartjes op de aflegstapel.
Sterke lezers kun je laten spelen met woordkaartjes.

Leescircuit (midden/eind groep 3)

Indien de leerlingen gewend zijn aan werken in een circuitvorm, kun je je instructie hierin verwerken. Zorg dat je de groepjes op niveau indeelt; zo kun je differentiëren in je instructie. Het is handig om de klas te verdelen in 5 groepjes, dan kun je 5 keer 10 minuten instructie geven. Ook heb je 5 minuten om het circuit op te starten en 5 minuten om na te bespreken.

Algemene instructie

- Leg de cijfers 1 t/m 5 duidelijk neer op 5 plekken in de klas, zodat er een circuit ontstaat.
- Vertel de leerlingen dat ze bij alle activiteiten komen en zeg bij welk nummer de leerlingen gaan starten. Leg uit dat als je bij 5 bent, je daarna doorgaat naar spel 1.
- Duur van het circuit: 60 minuten – ongeveer 10 minuten per activiteit (50 minuten), 5 minuten om het circuit op te starten en 5 minuten om het circuit na te bespreken.

Onderdelen circuit

Onderstaande onderdelen zijn voorbeelden. Je kunt zelf ook andere onderdelen toevoegen, afhankelijk van jouw groep. Kies uit de werkvormen op pagina 2-11 van dit document, of voeg eigen werkvormen toe. Let hierbij op dat de werkvormen functioneel zijn.

1. **Instructie:** instructie bij de leerkracht uit het lesboek.
2. **Maatjeslezen:** lees om en om een zin, ofwel vóór de instructie bij de leerkracht als voorbereiding ofwel na de instructie als herhaling.
3. **Chill lezen:** met de fluistertelefoon in je eigen leesboek lezen op een lekker ‘chillplekje’ (bijvoorbeeld met de rug tegen de verwarming, in een boekenhoek, op een poef of kussen).
4. **Sensomotorische oefening:** bijvoorbeeld letters/woorden in scheerschuim schrijven, letters/woorden op een krasvel maken, letters/woorden bouwen.
5. **Woorden stempelen:** maak op een geplastificeerd vel met stift, of met stempels op een vel papier zelf woorden (kan met hulp van het lesboek of al zelfstandig).

Leescircuit (groep 4 en 5)

Algemene instructie

- Met dit circuit kun je de leerlingen indelen in 4 leesniveaus. Zo krijgen ze instructie op hun eigen niveau in een kleinere setting.
- Leg de cijfers 1 t/m 4 duidelijk neer op 4 plekken in de klas, zodat er een circuit ontstaat.
- Vertel de leerlingen dat je bij alle activiteiten komt en zeg bij welk nummer de leerlingen gaan starten. Benoem dat als je bij 4 bent, je daarna naar activiteit 1 gaat.
- Duur van het circuit: 60 minuten – ongeveer 12 minuten per activiteit (48 minuten), 6 minuten om het circuit op te starten en 6 minuten om het circuit na te bespreken.

Onderdelen circuit

Onderstaande onderdelen zijn voorbeelden. Je kunt zelf ook andere onderdelen toevoegen, afhankelijk van jouw groep. Kies uit de werkvormen op pagina 2-11 van dit document, of voeg eigen werkvormen toe. Let hierbij op dat de werkvormen functioneel zijn.

1. **Instructie:** instructie bij de leerkracht uit het lesboek.
2. **Chill lezen:** met de fluister telefoon in je eigen leesboek lezen op een lekker 'chillplekje' (bijvoorbeeld met de rug tegen de verwarming, in een boekenhoek, op een poef of kussen).
3. **Maatjeslezen:** kies wat past bij jouw groep, bijvoorbeeld:
 - a. Dobbelsteenlezen (zie pagina 6 van dit document).
 - b. Je mag niet lachen! (zie pagina 2 van dit document).
 - c. Red de tekst! (zie pagina 11 van dit document).
4. **Zelfstandige verwerking:** kies wat past bij jouw groep, bijvoorbeeld:
 - a. 'Wedstrijdje tegen jezelf' met een zandloper. Hoeveel woorden van een woordrij kun je in een minuut lezen? Zet een streepje. Oefen de woorden een paar keer en meet nog een keer. Lukt het je om nu meer woorden te lezen? Dan heb je het wedstrijdje van jezelf gewonnen.
 - b. Zelfstandig iets schrijven over een boek dat je hebt gelezen.
 - c. Zelfstandig een creatieve schrijfpdracht maken die past bij de tekst van de les.